

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика

Штип, 2009

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика
год. 6, број 10
2009 год.

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

За издавачот
проф. д-р Саша Митрев

Главен и одговорен уредник
проф. д-р Блаже Китанов

Редакциски одбор
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева
д-р Снежана Јованова - Митковска
м-р Кирил Барбареев
м-р Трајче Стојанов
доц. д-р Соња Петровска

Техничко уредување
Славе Димитров
Благој Михов

Лектор
Даница Гавриловска-Атанасовска

Тираж:
500 примероци

Списанието излегува еднаш годишно

СОДРЖИНА

Проф. д-р Блаже Китанов Невербалната комуникација како интеркултурна комуникација	5
Проф. д-р Микеле де Бени Белешки за комуникацијата	19
Проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева Современи тенденции во развојот на интелектуалното воспитание	23
Доц. д-р Виолета Николовска Функционална морфологија	31
Проф. д-р Ленче Милошева Анксиозност и депресивност кај деца и адолесценти	45
Помл. асс. Билјана Стојанова Проф. д-р Ленче Милошева Вредносните ориентации кај адолесцентите	55
Доц. д-р Билјана Ивановска 20 години по паѓањето на Берлинскиот ѕид (1989-2009)	63
Доц. д-р Соња Петровска Теориски пристапи во училишниот менаџмент	65
М-р Татјана Уланска Методи на предавање литература	77
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева Стекнување на компетентност на наставникот кој предава предмети од природните науки	101

Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска	
Акционите истражувања и нивната примена во педагошката практика	111
М-р Нина Даскаловска	
Ликот на хуманистичкиот наставник	123
Асс. м-р Ирена Китанова	
Блумова таксономија на воспитно-образовните цели	129
М-р Миленко С. Стојник	
Биоритам – предизвик на природата	133
Доц. д-р Јованка Денкова	
Пеперут - симбол на љубовта	141
М-р Владимир Китанов	
Лесново - природна и културна дестинација за развој на руралниот туризам	145
Даница Гавриловска - Атанасовска	
Поетот се раѓа - говорникот се создава	151
Јадранка Тодевска	
Карактеристики и видови на толкување	157
Проф. д-р Фехим Хусовиќ	
Наставни објекти	165

Проф. д-р Фехим Хусковиќ

НАСТАВНИ ОБЈЕКТИ

Наставните објекти со опремата претставуваат материјална основа која е од примарно значење за работата на учениците и наставниците. Без разновиден и добро организиран систем на наставни објекти нема успешно учење, а во наставата не е можна примена на разновидни облици на работа. Под наставни објекти во потесна смисла подразбираме училиштен објект и училиштен двор со земјиште. Во поширока смисла ги подразбираме сите објекти надвор од училиштето во природата, општествената средина и секаде каде што може да се организира настава. Систем на наставни објекти во потесна смисла подразбираме сала за физичко образование, објект за општествени и природни науки, објект за техничко образование, објект за компјутерска настава, објект за ликовно образование, како и објект за музичко образование. Наставните објекти надвор од училиштето можат да се поделат на објекти кои се наоѓаат во општествената средина (музеј, галерија, театар, ателје) и оние кои се наоѓаат во природата (река, шуми, полиња, езера итн.).

Училишна зграда и мебел-инвентар

Училишната зграда е огледало на духот на времето. Зависи во кој период е градена, па поради тоа е и одраз на целта на тоа време.

Училишните објекти градени во тоа време, (последните сто години) се одлика на импозантност и изглед на касарна, недоволно осветлени училиници, мрачни и тесни ходници, неудобни и непрактични клупи во сиви тонови, кои се избледени и делуваат заморно и немотивирачки. Ваков вид на училишта не одговараат ниту педагошки, ниту здравствено, ниту економски. Во поново време сè повеќе се градат училишта на широки простори, со многу повеќе светлина и воздух. Училиниците или кабинетите и останатите простори се опремени со потребен и современ мебел, со повеќе цвеќе низ просториите, додека на одредени места има и уметнички слики, репродукции итн. Големината и изгледот на училиштето, бројот на просториите и нивната функционална поврзаност ги одредуваат неколкуте елементи: возраста и типот на училиштето, бројот и возраста на учениците, карактерот на наставата итн.

Педагошки пооправдани се помали училишни згради, со помал број на ученици во одделенијата, бидејќи полесно се одржува хигиената и полесно се одржува воспитно-образовната работа.

Сите простории треба да бидат функционални, треба да постои поврзаност и едните на другите да не пречат. Да бидат одвоени на пример: салата од кабинетите, библиотеката да им биде при рака на наставниците и на учениците. Училишната кујна мора да биде одделена од кабинетите за мирисот да не допира до работните простории.

Надворешниот изглед на училиштето е многу важно да биде пријатен (фасадата на училиштето и влезот на зградата), со цел на прв поглед да остава впечаток на воспитна институција. Ходниците и скалите служат за внатрешна комуникација, одмор на учениците, да бидат наменети за изложби, училишни свечености и други активности. Секој дел од просторот треба да биде осветлен, украсен со слики, портрети на истакнати творци и проверени детски творби. Сето тоа е пожелно да се распореди за да им е пријатно на учениците, гостите, родителите и на сите кои ќе го посетат тоа училиште.

Имено, знаеме дека учениците поголем дел од животот се во училиште и, секако, во училиниците. Затоа треба да внимаваме на нивниот изглед и големина. Цртањето бара поголема концентрација, па поради тоа е потребна поголема осветленост и доколку не е доволна постоечката треба да се внимава на бојата на сидовите, на таваните, бојата на мебелот. Ако се мисли на природна светлина, тогаш јачината на светлината зависи од бројот и големината на прозорците, нивната висина, нивната чистота, близината на соседните објекти, дрвјата итн.

Просториите во текот на денот треба да се проветруваат за да биде пријатно за работа во нив. Сите простории во училишната зграда треба да се обезбедени со вода, како и со соодветен мебел кој ќе одговара на одредениот простор. Мебелот се разликува и се дели на четири групи:

- а) училиштен мебел,
- б) мебел за училишни кабинети, библиотека, работилница,
- в) мебел за простории за друштвен живот, службени простории,
- г) канцелариски мебел.

Од севкупниот мебел најмногу не интересираат училишните клупи, столчиња помошните клупи кои ги задоволуваат здравствените и педагошките барања. Работните места на учениците во училишните кабинети треба да одговараат на одредени услови:

- а) да овозможат правилна положба на телото при седење, кое се одразува при развојот на детското тело;
- б) да одговараат на возраста на учениците, да им ги овозможат потребните услови да не се заморјуваат;

в) да се лесно подвижни и лесно да може да им се менува положбата во различни комбинации, кои одговараат на начинот на работата.

Од ова можеме да констатираме дека за грижата на секое училиште треба да е одговорен секој поединец, ученик, наставник, управата на училиштето, на чело со директорот. Имено, естетскиот изглед на училиштето паѓа на грбот (во поголем дел од случаите) на наставникот по ликовно образование и учениците од секциите, бидејќи огледало на училиштето е токму наставникот по ликовно образование.

Кабинет за наставата по ликовно образование

Како креативноста надградува и поттикнува? Што да се истакне за работата со учениците? Како да се извлече максимумот од идејата на ученикот, од темата и од композицијата? Што конвенционалното или неконвенционалното делумно ги вдахнува (инспирира) учениците во работата? Тие се најчесто прашањата што ги мачат повеќето од наставниците.

Согласно со развојот на науката и човековите слободи низ историјата се трагало по подобра настава. За тоа особен придонес има Сократ со својот став „запознај се себеси“ и со усовршувањето на методот на дијалогската усна расправа, потоа Платон и Аристотел со заложбата за настава која во основното училиште ќе биде интересна, интерактивна, базирана првенствено врз игра, со цел за развивање на сестрана личност.

Римскиот педагог Квинтелијан барал првите поуки да бидат во форма на игра, интересно и динамично учење. Во времето на ренесансата се обновуваат идеите за слободно воспитување на децата и настава што повеќе ќе се потпира врз самоработата и интересот на ученикот. Јан Амос Коменски во XVII век ја воведува очигледноста во наставата како основа на сознанието и мисловните активности на ученикот. При крајот на XVIII век Песталоци зборува за развивањето на умот, срцето и раката преку активно делување на ученикот во наставата. Лав Толстој бара слободно воспитување и развој на творечките можности на детето; Џон Дјуи во почетокот на XX век пишува за човечките витални мотиви за разговор, допир, истражување, создавање, градење и уметничко оформување. Роберт Дотрин ја разработува индивидуализираната настава; Маер и Витак - групната работа во наставата, со цел напредувања со знаење на творечките и другите способности итн.

Типични училници

И покрај скорешните напори да се унапреди изгледот на училишните згради, типичната училница останала во форма на правоаголник од околу

70 м² со дрвен или бетонски под, со цврсти сидни површини, со големи стаклени прозорци, со табли за пишување, со креда и огласна табла. Осветлувањето и вентилацијата често се неадекватни, а клупите обично се поставени фронтално - многу неудобни за седење и не може да се замисли да се користат во домовите и во модерните деловни простории. Просторот за сместување на средствата исто така е непогоден или непримерен и, најпосле, во многу училници не е можно да се контролира соодветна температура.

Во вакви простории обично се собрани премногу човечки суштества, вклучувајќи еден или повеќе возрасни од кои се очекува во даден временски период да ги научат учениците на определени вештини или на определена наставна содржина. Наставниците и учениците со години ги надминуваат овие сериозни недостатоци со искрена посветеност, креативност, енергија и мотивација.

Во новите модерни згради, каде што теписите и акустичните материјали ја ублажуваат вревата, каде што разладните уреди одржуваат стабилна температура и каде што сидовите се светло обоени, собирањата на голем број луѓе на релативно мал простор може само по себе да биде проблематично и со тоа да се создаде проблем во однесувањето.

За наставниците да бидат успешни во промената на амбиентот на училницата, потребно е да имаат способност креативно да размислуваат за можни промени, користејќи систематичен модел за класификација на различни видови промени на опкружувањето, а веќе постојат и специјализирани училници за ликовно воспитување.

Специјализирана училница за ликовно воспитување

Просторијата за ваква намена треба да биде, по можност, со површина од 80 до 90 м², доволно да е осветлена и да е затскриена од собакајна и друга врева. Добро е до оваа просторија да се обезбеди една помала, со подвижен преграден сид (параван), која би служела за сместување на дел од наставните средства (видеобим, гипсени фигури, гранчиња, стари чевли, шапки, чадори) и би го проширивала просторот за работа со поголеми групи на ученици (по потреба).

Просторот на училницата да се уреди да дејствува освеживачки и да ја поттикнува љубопитноста и творечкиот однос. Поради тоа, да се погрижиме некои делови од мебелот да бидат подвижни и да се приспособуваат на разни форми и методи на работа. Да се обезбедат специјални маси со можност за менување на косината на работната површина да има анатомски обработен агол за учениците – со едноставни линии, со заоблени рабови, удобни и лесно подвижни.

Ако е можно, добро би било мебелот во оваа училница да се разликува по нешто од мебелот во другите училници - по бојата, формата, материјата и друго.

Наставничката катедра треба да има маса во која што ќе се наоѓа командната табла за далечинско управување со видеобим, ТВ - уреди, осветлување и со завеси во училницата. Во фиоките на оваа маса треба да се сместени неопходни слајдови, дискови, стручни книги и други средства за реализација на наставните единици.

Како да се промени опкружувањето ?

Доколку не постои реална можност за добивање на средства за формирање на специјализирана училница за ликовно воспитување, тогаш постојат неколку можности за промена на опкружувањето:

- збогатување на просторот,
- осиромашување на просторот;
- ограничување на просторот;
- проширување на просторот;
- преуредување на просторот;
- упростување на просторот;
- систематизирање на просторот.

Збогатување на просторот

Повеќемина наставници ги знаат можностите за збогатување на училишниот простор; тие се обучувани како да го направат тоа и поминуваат најмногу време обидувајќи се да ја остварат токму таа промена. Меѓутоа, има малкумина наставници кои тој проблем го набљудуваат како средство со кое би го отстраниле неприфатливото однесување на учениците или би ги инспирирале за успешна работа на часот. Честопати се создаваат несакани однесувања поради досада или предолг престој во мачна, досадна и замрачена училница. Треба да се збогати работната средина, така што учениците ќе имаат на располагање повеќе стимулативни, алтернативни и изборни решенија што придонесуваат за смалување на досадата и позитивно ќе влијаат врз анимирањето на учениците за работа. Може да се користат некои од следниве методи за зголемување на вниманието на ученикот:

- да се користи обоено осветлување;
- да се пушта музика;
- да се користат аудиовизуелни средства;
- да се украси просторот со светли бои;
- да се поставуваат изложби;

- да се прават демонстрации;
- да се воведе уметнички центар за сликање, обработување на глина, обработка на дрво, метал;
- да се повикуваат гости - предавачи.

Осиромашување на просторот

Понекогаш учениците се однесуваат несоодветно и неприфатливо, затоа што опкружувањето има премногу поттикнување. Понекогаш тоа може да пречи исто толку, ако не и повеќе, кога го има премалку. Учениците можат да бидат придушени од опкружувањата кои даваат премногу избор, токму како што детето добива премногу подароци за роденден, па не може да ужива во ниту еден од нив, бидејќи е вознемирено, додека не разбере што се наоѓа во секоја кутија. Тоа може да се постигне со:

- затемнување на просторијата;
- отстранување на сè што е непотребно за вршење на моментната активност;
- обезбедување на паравани и прегради.

Ограничување на просторот

Училиштето само по себе подразбира рестриктивност во поглед на опкружувањето, со тоа што бара престој на определено место во определено време. Понекогаш некое однесување е несакано само поради тоа што се случило на погрешно место или во погрешно време. На пример, ограничувањето на употреба на боја (темпера, масло) само на дел од училницата може да спречи многу несакани ситуации.

Би требало да се разгледа ограничувањето на просторот во соодветни ситуации:

- да се одреди определен дел од просторијата за определени активности;
- да се востановат „собраќајни“ правила како би се избегнале прекумерните движења;
- да се направи распоред за користење на опремата (наставните средства).

Проширување на просторот

Понекогаш се појавуваат несакани однесувања, бидејќи просторот е премногу стеснет и ограничувачки. Обичната училница е стравотно ограничена. Постојат повеќе начини како да се избегне монотонијата на часовите, особено со:

- работни излети;
- посети на музеи и галерии;
- посетување на разни установи;
- посети на интересни ликовни уметници и стручњаци;
- заемно генерациско подучување (учениците се подучуваат едни со други);
- ангажирање на специјалисти, консултанти и стручњаци.

Преуредување на просторот

Понекогаш учениците си прават проблеми на себеси и на другите, затоа што просторот во којшто престојуваат е нескладно подготвен. Во некои училници преминот до задните редови е некој вид авантура и бара определена физичка вештина. Во училницата по ликовна култура востановениот, фронталниот тип на поставување на клупите секогаш не е прифатлив. На пример, на час кога се црта мртва природа, учениците од последните редови едвај го гледаат наставникот кој се наоѓа пред нив, а камоли она што е поставено на масата со мртвата природа.

Од тие причини на часовите по ликовно воспитување наставникот не би требало да има фронтално поставена маса, туку би требало масата со наставните средства (мртвата природа) да се постави во центарот на училницата. Сите маси да се поставени во круг околу неа, така што сите ученици јасно би ја гледале целата поставка. Со таквиот распоред на клупите би се постигнало и подобро согледување на учениците и подобар индивидуален пристап на секој ученик посебно. Поради поинаквиот агол на гледање на истата поставка, би се довеле повеќе разновидни цртежи на иста тема.

Еве неколку идеи како да се преуреди просторот:

- да се отстрани материјалот што не се користи;
- да се направат ефикасни правила на движење;
- да се постават мебелот или клупите во круг;
- да се исфрли мебелот што не се користи;
- да се определи еден дел од училницата за оставање на целокупниот материјал за работа;
- опасните или кршливите наставни средства да се чуваат на помалку пристапни места;
- да се обезбедат дополнителни корпи за отпадоци;
- да се извадат вратите од просториите од кои често се влегува и излегува;
- да се направи блиску до влезот шпајз за гардеробата и полици за оставање на ужината.

Упростување на просторот

Некои училници може да станат непотребно комплицирани, па со тоа можат да им се создадат тешкотии на учениците. Посебно ова се однесува на учениците од пониските одделенија од коишто се очекува да се снајдат во просторот што е предвиден за престој на возрасни лица.

Сложените правила, прописи и процедури можат да создадат голема фрустрираност и непријателство кај децата коишто не се на такво ментално ниво, за да можат да го сфатат принципот на функционирање „на светот на возрасните“.

Еве неколку начини на упростување на просторот во училницата:

- да се чува материјалот, алатот и опремата на место достапно за учениците;
- да се истакнат правила за ракување и упатства за наставните средства за ликовна култура;
- да се отстранат од употреба опремата, мебелот и материјалот кој ретко се користи;
- да се означат фиоките, шкафовите, фасциклите и шпајзот, користејќи различни бои.

Систематизација на просторот

Еден од најлесните начини да се отстрани конфузијата и непотребните напори е развивање на системот, според кој ќе се одвиваат работите:

- да се означат и да се маркира со боја целиот потребен материјал за наставата;
- да се внесат „сандачиња“ за извршените и неизвршените задачи;
- да му се дадат секому определени задолженија - рутински задачи, како што се: дежурство за време на одморот, чистење по часот и собирање пари за купување на потрошен материјал за целото одделение;
- да се направат паноа на кои со помош на илустрации ќе бидат прикажани некои сложени операции (цртање на портрет по фази).

Изгледа дека е созреано времето креативната настава да се разработи како целосен концепт на организацијата, бидејќи креативноста е основната форма за животот на човечкото постоење која придонесува за човековата слобода и среќа и онаа особина на личноста, која е подложена на воспитување и развиток. Креативната настава не трпи клишеа и исклучителност, туку таа е разновидна, флексибилна и отворена за новини, со посебни форми, методи и средства со кои ќе го поттикнува развојот на творечките способности на учениците и креативната улога на наставникот.

Литература

1. Karlavaris B. (1991). Metodika likovnog odgoja 1. Rijeka Hoff BAur.
2. Stoll L. Fink. D (2000), Menjamo na skole, Zagreb Eduka.
3. Suchodolski B. (1988) Permanenentno obrazovawe i stvaralastvo, Zagreb; Skolske novine.
4. Турковиц 1975; Историја шест појмова, Београд, Нолит
5. Р. Архнајм (1968) Визуелно мислење, Универзитет уметности у Београд, Београд.
6. Б. Бабић и Белохлавек (1985) Ликовна култура, Завод за издавање уџбеника и наставна средства, Београд.
7. Jakubin Grguric (1996) Vizuelno-likovni odgoj i obrazovanje, Eduka, Zagreb.
8. A. Majl (1968) Kreativnost u nastavi, Svijetlost, Sarajevo.